

Latina pro historiky umění 17. lekce

- 1./ Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace
- 2./ Edice latinských pramenů 1 – Moravské zemské desky

Překladové cvičení

2. – 3. místo

Amicus novus, De consilio docto, Animam pro gloria

Amicus novus (4 hlasy)

Episcopus doctus et excelsus in ecclesia oppidi parvi orabat. Repente sonus sonabat. Episcopus post antependium mensae spectabat. Et quam admiratio! Sub mensa episcopus cattum minimum et miserum spectabat. Episcopus cattum minimum in monasterium ante muros altos portabat. In monasterio cattus minimus ā monachis et episcopo laudabatur et cantabatur. Tandem amicus novus āb episcopo in librum opulentum cum scriptura pulchra delineabatur.

De cosilio docto (4 hlasy)

In aetatibus antiquis in silvā monasterium erat, ubi monachus doctus nomine Marcus habitabat. In monasterium populi ex terris remotis pro consilia docta Marci adventabant. Hemeram unam monasterium pulchra puella visitabat. Puella volebat in monasterio occultare. Volebat nuptium vitare. Monachus puellam in camera secreta in monasterio hospitavit. Post temporis Puella valde maesta erat. Parentes desiderabat. Monachus puellae commendabat: „In monasterium pro feminis intra!” Puellae ideam amabat. Postea in monasterium intrabat. Parentes valde fortunati erant.

Animam pro gloria (4 hlasy)

Pictrix pulchra in ecclesia magna oravit et pro gloria strenue supplicavit. Coniux pullae poeta famosus erat et pulchritudinem eius cantavit, sed non opera eius. Una pictura optima bibliothecam ecclesiae incognite ornavit, quoniam viri soli ab episcopis laudabantur. Sed anima pullae picturis inflammabatur. Pictrix dementavit et ignem magnum in bibliotheca inchoavit. Ibi mortua est et postea incolae oppidi fabricam pro feminis fundaverunt cum statua pullae mortuae. Populi de sacrificio eius narrabant et picturas eius celebrabant.

Překladové cvičení

1. místo

Epistula de Nuptia (5 hlasů)

(pro minulý čas užívejte ind. perf. aktiva)

Dopis o svatbě

Zdravím příteli,

doufám, že se ti daří dobře. (*Si vales bene est.*)

Krásná a slavná novina (*nuntium*) zní ve městě Brně.

Byla svatba! (*Nuptia fuit*)

Tiskař a knihovnice jsou manžel a manželka.

Kostel byl nádherně ozdoben zářícími ornamenty a biskup důstojně stál u oltářní menzy.

Celé město se na svatební (*in nuptiali*) mši (*missa*) modlilo.

Muži a ženy krásně zpívali a oslavovali.

Štědrý biskup daroval chlapci a dívce obrovský kalich a bohatý kníže daroval nejskvělejší svícen.

Proslulý malíř (*pictor*) zkušeně namaloval nádherný obraz manžela a manželky.

Chlapec a dívka jsou krásní a důstojní.

Jak (*quam*) nádherná a slavná zpráva!

S pozdravem (*Vale*)

X

Epistula de nuptia

Salve amice

Si vales bene est.

Pulchrum et clarum nuntium sonat in civitate
Brunna.

Nuptia fuit!

Impressor et bibliothecaria maritus et uxor sunt.

Ecclesia coronabatur splendidis ornamentis et
episcopus reverende stetit apud mensam.

Tota civitas in nuptiali missa orabat.

Viri et feminae pulchre cantaverunt et
celebraverunt.

Munificus episcopus donavit puero et puellae
magnum calicem et princeps opulentus donavit
optimum candelabrum.

Famosus pictor perite splendidam imaginem
mariti et uxoris delineavit.

Puer et puella pulchri et reverendi sunt.

Quam splendidum et clarum nuntium!

Vale!

X

Indikativ perfekta pasiva, participium perfekta pasiva

Prézentní systém → **pasivum** → pomocí **koncovek** (*např. bār, āmini atp.*)

X

Perfektní systém → **pasivum** → **analyticky** (*skládáním se ze dvou slov*)

1.) participium perfekta pasiva + 2.) sloveso esse (*v příslušném čase a způsobu*)

Participium perfekta pasiva

1.) **participium perfekta pasiva** – jeho podobu odvodíme od tvaru **supina** (*čtvrtého slovesného tvaru ve slovníku*).

Odtrhneme koncové **-um**

a k vzniklému supinovému kmeni **přidáme** – **us, -a, um** podle rodu.

Např.

Slovesná řada

supinum

supinový kmen

participium perf. pas.

delineō, āre, āvī, **ātum**

delineātum

delineāt-um

delinātus, a, um

aedificō, āre, āvī, **ātum**

aedificātum

aedificāt-um

aedificātus, a, um

ornō, āre, āvī, **ātum**

ornātum

ornāt-um

ornātus, a, um

Participium perfecti passivi

Zakončením participium perfecti passivi = adjektivum 1. a 2. declinatione.

Skloňuje se podle vzorů 1. a 2. declinatione

Se jménem, ke kterému náleží, se shoduje v rodě, čísle a pádě.

Např.

Ecclesia ↔ aedificāta - *Postavený kostel / Kostel, který byl postaven.*

nom. sg. f. ↔ nom. sg. f

Participium perfecta pasiva

Participium perfecta pasiva vyjadřuje obvykle **děj pasivní a předčasný**
(*ten, který se odehraje před dějem hlavního slovesa / před dějem slovesa řídící věty*)

Do češtiny participium perfecta pasiva překládáme několika způsoby:

Např. **fundātus, fundāta, fundātum** *založený, založená, založené*

1.) pomocí vztažné věty: *ten, který byl založen*

Fēminae flōribus ornābant **ecclesiā fundātā**. *Ženy zdobily květy kostel, který byl předtím založen.*

2.) přídavným jménem slovesným: *založený*

Fēminae flōribus ornābant **ecclesiā fundātā**. *Založený kostel ženy zdobily květy.*

Participium perfecta pasiva

Do češtiny participium perfecta pasiva překládáme několika způsoby:

Např. **fundātus, fundāta, fundātum** *založený, založená, založené*

3.) přechodníkem: *byv založen* (přechodník je počítován jako zastaralý tvar, proto ho nelze pro překlad doporučit)

Fēminae flōribus ornābant **ecclēsiam fundātam**. *Ženy zdobily květy kostel **byv založen**.*

4.) různými příslovečnými větami podle kontextu: *když byl založen, protože byl založen, ačkoliv byl založen*

Fēminae flōribus ornābant **ecclēsiam fundātam**. *Když (Protože, Ačkoliv) **byl kostel založen**, zdobily ho ženy květy.*

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

2.) Indikativ perfekta pasiva

Skládá se z a.) participia perfekta pasiva a b.) indikativu **prézentu** příslušné osoby slovesa **esse**.

Participium perfekta pasiva se shoduje v rodě, čísle a pádě s podmětem věty.

Indikativ perfekta pasiva se do češtiny **překládá minulým časem dokonavým**.

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

a.) Participium perfekta pasiva

určuje čas (**indikuje minulost**)

určuje rod (mužský, ženský, střední)

určuje číslo (sg. pl.)

b.) Sloveso esse

určuje čas (pro indikativ perfekta

pasiva je vždy **esse v přítomnosti**)

určuje osobu (1., 2., 3.)

určuje číslo (sg., pl.)

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

Singulár:

1. os. sg. ind. perf. pas. **laudātus sum, laudāta sum, laudātum sum**

byl jsem pochválen, byla jsem pochválena, bylo jsem pochváleno

2. os. sg. ind. perf. pas. **laudātus es, laudāta es, laudātum es**

byl jsi pochválen, byla jsi pochválena, bylo jsi pochváleno

3. os. sg. ind. perf. pas. **laudātus est, laudāta est, laudātum est**

byl pochválen, byla pochválena, bylo pochváleno

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

Plurál:

1. os. pl. ind. perf. pas. **laudātī sumus, laudātae sumus, laudāta sumus**

byli jsme pochváleni, byly jsme pochváleny, byla jsme pochválena

2. os. pl. ind. perf. pas. **laudātī estis, laudātae estis, laudāta estis**

byli jste pochváleni, byly jste pochváleny, byla jste pochválena

3. os. pl. ind. perf. pas. **laudātī sunt, laudātae sunt, laudāta sunt**

byli pochváleni, byly pochváleny, byla pochválena

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

Např:

Ecclesiā parva ab episcopō doctō fundāta est.

Kostel byl založen učeným biskupem.

Eccēsiae parvae ā sacerdotē bonō fundātae sunt.

Malé kostely byly založeny dobrým knězem.

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

Cvičení:

1/

Aktivně: *Nejdůstojnější kněz patřičně založil malý klášter před branami krásného města.*

Sacerdos reverendissimus monasterium parvum ante portas civitatis pulchrae recte **fundavit**.

Pasivně: *Malý klášter byl před branami krásného města patřičně založen nejdůstojnějším knězem.*

Monasterium parvum ante portas civitatis pulchrae a sacerdote reverendissimo recte **fundatum est**.

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

Cvičení:

2/

Aktivně: Zkušení **malíři nakreslili** na hradě nádherné obrazy a bohatý **král** dílo učeně **pochválil**.

Pictores periti imagines splendidas in arce **delineaverunt** et **rex** opulentus opus docte **laudavit**.

Pasivně: Nádherné **obrazy byly** na hradě **nakresleny** zkušenými malíři a **dílo bylo** učeně **pochváleno** bohatým králem.

Imagines splendidae in arce a pictoribus peritis **delineatae sunt** et **opus** a rege opulento docte **laudatum est**.

Indikativ perfekta pasiva od sloves 1. konjugace

Cvičení:

Přeložte z češtiny do latiny, použijte tvarů indikativu perfekta pasiva:

1/ Velký oheň byl započat mezi sloupy dlouhého kostela.

Ignis magnus inter columnas ecclesiae longae **inchoatus est**.

2/ Dobrá díla zbožného sochaře byla posouzena svatým biskupem.

Opera bona sculptoris pii ab episcopo sancto **aestimata sunt**.

3/Lakomá knížata nebyla pochválena zkušenými učiteli.

Duces avari a magistris peritis **laudati non sunt**.

Domácí příprava

Cvičení 14

Zápis olomoucké řady Moravských zemských desk z roku 1387
(Tabulae Terrae Moraviae, Cudae Olomucensis Lib. V., Brno 1856,
zápis k roku 1387, s. 171) Dostupné na: [Filozofický ústav AV \(cas.cz\)](http://filozoficky.ustav.av.cas.cz)

de schenwau in tabulariis.

63. (Nicolaus de Labuth Kaczne vxori sue in Zeranowicz villa in illa parte, que est et extendit se a Municione videlicet in sex laneis, in quibus sunt sex marce annui census, cum pleno Jure racione dotalicij secundum consuetudinem terre Morauie LX marcas grossorum dat et assignat, et Skoch frater ipsius loco eius suscepit.)

a) Pokuste se porozumět smyslu zápisu a volně ho převeďte do češtiny.

b) Uveďte, jaké informace z textu zápisu může historik umění využít a k čemu.

Domácí příprava

Cvičení 14

Zápis olomoucké řady Moravských zemských desk z roku 1387 (Tabulae Terrae Moraviae, Cudae Olomucensis Lib. V., Brno 1856, zápis k roku 1387, s. 171) Dostupné na: [Filozofický ústav AV \(cas.cz\)](http://cas.cas.cz)

63. (Nicolaus de Labuth Kaczne vxori sue in Zeranowicz villa in illa parte, que est et extendit se a Municione videlicet in sex laneis, in quibus sunt sex marce annui census, cum pleno Jure racione dotalicij secundum consuetudinem terre Morauie LX marcas grossorum dat et assignat, et Skoch frater ipsius loco eius suscepit.)

a) Mikuláš z Labudě dává a zapisuje své manželce Kačně 60 hřiven grošů platu s plným věnným právem podle zvyklostí země moravské ve vsi Žeranovice v té její části, která se nachází a rozprostírá 6 lány od hrádku, z nichž plyne roční plat 6 hřiven. Za ní plat přebral její bratr Skoch.

Domácí příprava

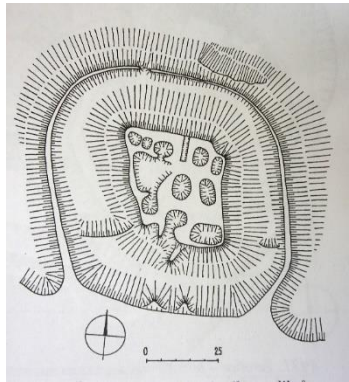
Cvičení 14

Zápis olomoucké řady Moravských zemských desk z roku 1387 (Tabulae Terrae Moraviae, Cudae Olomucensis Lib. V., Brno 1856, zápis k roku 1387, s. 171)

Dostupné na:

http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=idi&cat=7&bookid=301&page=171&action_button.x=0&action_button.y=0

63. (Nicolaus de Labuth Kaczne vxori sue in Zeranowicz villa in illa parte, que est et extendit se a Municione videlicet in sex laneis, in quibus sunt sex marce annui census, cum pleno Jure racione dotalicij secundum consuetudinem terre Morauie LX marcas grossorum dat et assignat, et Skoch frater ipsius loco eius suscepit.)

Žeranovice (okres Kroměříž) pozůstatky opevněného panského sídla v lokalitě na Hrádku

1/ b) Uvedte, jaké informace z textu zápisu může historik umění využít a k čemu.

b) V roce 1387 existovalo v blízkosti obce Žeranovice (okres Kroměříž) opevněné panské sídlo v držení příslušníků drobné šlechty mūnītiō, ōnis f. (ve středověké latině municio) *opevnění, hradba, tvrziště.*

Žeranovice – zámeček

Domácí příprava

Cvičení 16

- 1/ a) Pokuste se porozumět smyslu zápisu a volně ho převeďte do češtiny.
- b) Uveďte, jaké informace z textu zápisu může historik umění využít a k čemu.
- c) Pokuste se povšimnout si zvláštností středověké latiny.

2/ Najděte v první větě textu listiny substantiva a vyskoľujte je

a) **hospitāle**

b) **cōfessor**

3/ Přeložte z latiny

Johannes episcopus Olomouensis ecclesiam Sancto Wenceslao fundavit.

Femina docta a rege claro laudata est.

4/ Určete mluvnické kategorie a přeložte.

donati sunt

luadatae sumus

onatum est

218

CDM IX, s. 218, č. 295

295.

31. Dezember 1362.

Johannes, episcopus Olomouensis, Nicolao Opaviæ duce volente in area hospitalis s. Nicolai confessoris, in præurbio civitatis Opaviæ situati, erigere ecclesiam in honore s. Johannis Baptistæ et s. Johannis Evangelistæ et ipsam bonis dotatam tradere cruciferis hospitalis s. Johannis Hierosolim., qui in eadem ecclesia in divinis officiis diurnis et nocturnis militabunt, opponente autem se fratre Stilfrido ordinis domus Theuton . plebano ecclesie parochialis Opaviensis, statuit, quod prædictus princeps in satisfactionem damni ecclesie parochiali solvat 100 marcas grossorum . In dicta autem nova ecclesia quæcunque personæ sepulturam sibi eligere possint, presbyteri inibi instituendi infirmos hospitales et alias personas domesticas sacramentis ecclesiasticis providere, eisque sepulturam concedere et quod laudati ducis anniversarium debeat plebanus dictæ ecclesie parochialis annuatim peragere. Dt. Modricz in die b. Sylvestri Pape.

(Schwandtner Diplomat. mag. Priorat. Bohem. p. 90.)